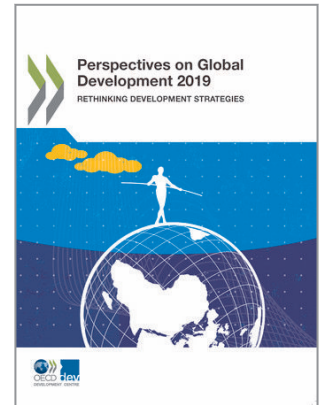


OECD *Multilingual Summaries* Perspectives on Global Development 2019 Rethinking Development Strategies

Summary in Latvian



Read the full book on: [10.1787/persp_glob_dev-2019-en](https://doi.org/10.1787/persp_glob_dev-2019-en)

Pasaules attīstības perspektīvas 2019 Attīstības stratēģiju pārskatīšana

Kopsavilkums latviski

“Attīstības pārskatīšana”

Idejas par attīstību ir formulētas jau kopš Otrā pasaules kara, dažādos laika posmos dažādiem pasaules uzskatiem gūstot pārsvaru vairākuma domāšanā. Pievēršanās industrializācijai, plānošanai un izaugsmei pēckara gados pavēra ceļu idejām par strukturālajām pārmaiņām 1960. gados un atkarības teorijai 1970. gados. Ar “Vašingtonas vienošanos” 1980. un 90. gados tika noteikta prioritāte makroekonomikas stabilitātei un veicināta strukturālā pielāgošana. Kopš 2000. gadiem mērķtiecīga pieeja ir novedusi līdz Tūkstošgades attīstības mērķu un tiem sekojošo ilgspējīgas attīstības mērķu izvirzīšanai.

Kaut arī standarta definīcija vēl nav formulēta, ir vienprātība par to, ka attīstībai ir jārada reāli cilvēku dzīves kvalitātes un labklājības uzlabojumi. Bet kā tos panākt? Vai tos politikas virzienus, kas ir ļāvuši attīstīties agrīnās industrializācijas valstīm, varētu atkārtoti izmantot kā zelta standartus attīstības valstīs? Nesen industrializāciju piedzīvojošo valstu, piemēram, Ķīnas Tautas Republikas (turpmāk tekstā – “Ķīna”), ceļš nav atbildis vispārējām paradigām. Tas rada jautājumus par to, kāda veida stratēģijas valstīm būtu jāizmanto augstāka un ilgspējīga labklājības līmeņa sasniegšanai.

Attīstības stratēģijām ir jāatbilst jaunajai situācijai pasaulē

Pēdējās trijās desmitgadēs ir notikušas nozīmīgas pārmaiņas pasaules ekonomikā, šajā ziņojumā šo parādību sauc par “pārslēgšanos uz labklājību”. Kopš 1990. gadiem tādas jaunās ekonomikas kā Ķīna un Indija ir piedzīvojušas ātrāku izaugsmi nekā OECD valstīs vidēji. Šo valstu iedzīvotāju lielā skaita dēļ šīs atšķirības izaugsme ir pārveidojušas pasaules makroekonomikas modeli.

Šī jaunā pasaules ekonomiskā ģeogrāfija parādījās trijos atsevišķos posmos.

- Ķīnas, Indijas un bijušās Padomju Savienības atklāšanu pasaules tirgiem varēja pamanīt, sākot no 1990. gadiem.
- Otrajā posmā, laikā no 2001. gada līdz 2008. gada pasaules finanšu krīzei bija novērojama arvien lielāka nabadzīgo valstu konverģence, pateicoties arvien vairāk uz Ķīnu centrētai izaugsmei. Straujā urbanizācija un industrializācija Āzijā izraisīja patēriņa preču cenu kāpumu.
- Nesenajā laikposmā 2010. gados pārslēgšanās uz labklājību uz laiku palēninājās. To noteica globālā lejupslīde un Ķīnas pāreja no ražojošas un eksportējošas ekonomikas uz tādu ekonomiku, kuras pamatā ir pakalpojumi un patēriņš, kā rezultātā samazinājās patēriņa preču cenas.

Pārslēgšanās uz labklājību dziļi ietekmēja pasaules attīstību. Tā pārveidoja ekonomisko attiecību karti tirdzniecības, finanšu un migrācijas jomā. Tā veicināja globālo izaugsmi, palīdzot miljoniem cilvēku izkļūt no nabadzības. Un tā mainīja pasaules pārvaldības arhitektūru.

Līdz 2010. gadam attīstības valstis radīja 42 % no pasaules preču tirdzniecības apjoma. Pusi no kopējā apjoma veidoja dienvienu-dienvienu virziena preču plūsmas. Ķīnai bija galvenā loma: kopš finanšu krīzes Ķīnas imports ir bijis dienvienu-dienvienu virziena tirdzniecības virzītājspēks.

Jaunās ekonomikas nodrošināja arī būtisku attīstības finansējumu; papildus oficiālajai attīstības palīdzībai jaunās donorvalstis no 6 % līdz 13 % palielināja savu attīstības finansējuma daļu. Ķīnas iniciatīva "Viena josla, viens ceļš", plaša starptautiska attīstības stratēģija, kas koncentrēta uz valstu savienošānu ar Ķīnu, vēl vairāk padziļina integrāciju dienvienu-dienvienu virzienā.

Attīstības stratēģijās nevar pieņemt, ka ekonomikas izaugsme labklājību uzlabos automātiski

Ekonomikas izaugsme dienvienuos nav atrisinājusi visas problēmas. Dažās valstīs ir palielinājusies absolūtā un relatīvā nabadzība, daudzos gadījumos ir palielinājusies ienākumu nevienlīdzība un līdz ar industrializāciju un urbanizāciju ir notikusi vides degradācija.

Tam, ka IKP pieaugums nav atrisinājis visas problēmas, nebūtu jābūt pārsteigumam. Pat Kuzņecs, kurš 1934. gadā pirmoreiz definēja IKP, brīdināja to neizmantojot kā labklājības rādītāju. Tomēr Bretonvudas konferencē desmit gadus vēlāk tas kļuva par galveno rādītāju valsts ekonomikas izaugsmes mērīšanai, un gadu desmitiem IKP pieaugums tika uzskatīts kā labs pamatojums vispārīgākai attīstībai.

Daudzpusīgāks viedoklis par attīstību, kurā ņemtas vērā dažādas labklājības dimensijas, to sadalījums iedzīvotāju vidū un to ilgtspēja, atklāj sarežģītāku situāciju.

Pasaules mērogā labklājības rādītāji ir cieši saistīti ar IKP uz vienu iedzīvotāju. Tomēr saistība starp labklājību un IKP uz vienu iedzīvotāju laika gaitā ir mainījusies. Iespējams nodalīt divus laikposmus.

- No 1820. gada līdz 1870. gadam valstīs ar lielāku IKP uz vienu iedzīvotāju ne vienmēr bija labāki rezultāti labklājības ziņā.
- Pēc 1870. gada saistība starp IKP uz vienu iedzīvotāju un labklājību veicinošiem pasākumiem kļuva ciešāka sakarā ar lētākas ASV pārtikas importu Eiropā, kas veicināja faktisko algu paaugstināšanos, sakarā ar demokrātisko režīmu attīstību, medicīnas zināšanu sasniegumiem un sociālās politikas pasākumiem.

Agrīnajos industrializācijas gados, laikā no 1820. līdz 1870. gadiem, rūpnieciski attīstīto valstu IKP pieauguma temps bija aptuveni 1—1,5 % gadā. Lai gan salīdzinoši lēni, bet IKP pieaugums bija vērojams, tomēr tam nebija gandrīz nekādas pozitīvas ietekmes uz labklājību. Šis "agrīnās izaugsmes paradokss" bija cena, ko agrīnās industrializācijas valstis maksāja par strauju urbanizāciju un proletarizāciju.

Sākot no 1950. gadiem, valstis, kas sāka strauji attīstīties, atšķīrās no agrīnās attīstības valstīm ar "panākšanas" fenomenu vai IKP uz vienu iedzīvotāju konverģenci.

- Latīņamerikā labklājības pieaugums bija lielāks nekā IKP uz vienu iedzīvotāju pieaugums.
- Āfrikā labklājības uzlabojumi sasniedza salīdzinoši labākus rezultātus nekā IKP uz vienu iedzīvotāju, bet joprojām vērojama pastāvīga un arvien pieaugoša atšķirība no pārējās pasaules.
- Āzijā iespaidīgu ekonomikas izaugsmi ir papildinājuši ievērojami uzlabojumi dažās, bet ne visās ar labklājību saistītajās jomās (paredzamais dzīves ilgums, izglītība).

Attīstības stratēģijām ir jāatbilst jaunajām tendencēm un izaicinājumiem

Papildus ekonomiskās izaugsmes mērķiem lielākajā daļā mūsdienās izstrādāto nacionālo attīstības plānu galvenā uzmanība tiek pievērsta sociālajai iekļaušanai un vides ilgtspējībai. Tomēr tikai dažos no tiem parādās izpratne par megatendencēm un to izaicinājumiem un iespējām.

Ar dažiem izaicinājumiem ir bijusi saskare jau iepriekš, tie ir: globālās izaugsmes iespējamā palēnināšanās, protekcionisms tirdzniecības jomā, nevienlīdzības pieaugums, iedzīvotāju skaita pieaugums un pasaules pārvaldības pavājināšanās.

Taču ir radušies jauni izaicinājumi, ar kuriem nesaskārās agrīnās industrializācijas valstis. To vidū ir jauni noteikumi pasaulē, valstu savstarpēja atkarība, nepieredzēts iedzīvotāju skaita pieaugums, liela mobilitāte, pandēmiju risks un klimata pārmaiņas. To vidū ir arī jaunās tehnoloģijas, kas ietver digitalizāciju, automatizāciju, mākslīgo intelektu un biotehnoloģiju.

Attīstības stratēģijas 21. gadsimtam

Jaunās ekonomikas ir izmantojušas un izmantos no agrīnajām industrializācijas valstīm atšķirīgus attīstības modeļus. Patiešām, pēc pārslēgšanās uz labklājību jaunās stratēģijas ietver plašāku dienvienu-dienvidu sadarbību, politikas, kas savieno migrāciju un attīstību, kā arī jaunus veidus, kā paplašināt sociālo aizsardzību.

Pieredze liecina, ka stratēģijas ir noderīgs līdzeklis, lai nodrošinātu līdzsvarotu izaugsmi, iekļaujot sociālos un vides jautājumus. Tā vietā, lai izveidotu vienotu attīstības paradigmu visām valstīm, vēsture mums māca, ka attīstības stratēģijas ir visefektīvākās, ja tās attiecas uz vairākām nozarēm, paredz līdzdalību, ir izstrādātas konkrētai vietai un ir daudzpusējas un ja to īstenošanas nodrošināšanai ir pieejami nepieciešamie resursi un politiskā griba.

© OECD

This summary is not an official OECD translation.

Reproduction of this summary is allowed provided the OECD copyright and the title of the original publication are mentioned.

Multilingual summaries are translated excerpts of OECD publications originally published in English and in French.



[Read the complete English version on OECD iLibrary!](#)

© OECD (2018), *Perspectives on Global Development 2019: Rethinking Development Strategies*, OECD Publishing.

doi: 10.1787/persp_glob_dev-2019-en